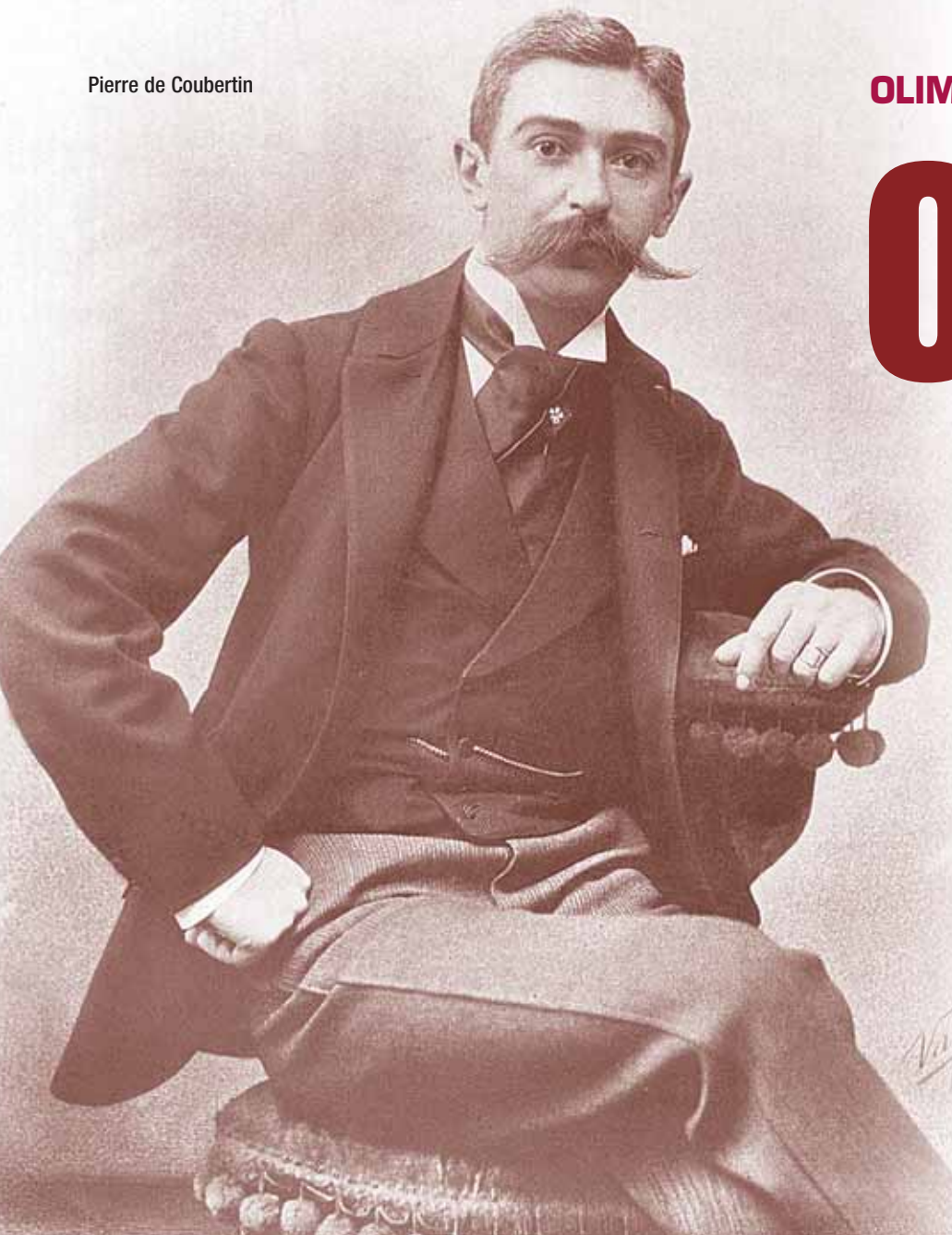

Pierre de Coubertin

OLIMPIZAM: Olimpijska povelja

Olimp je živ

Piše **Zrinko Čustonja**

Olimpijska povelja je temeljni dokument olimpijskog pokreta koji izražava osnovne principe i ideju olimpizma. Cjelokupan rad, ustroj i organizacija Međunarodnog olimpijskog odbora temelji se na Olimpijskoj povelji. Ona propisuje uvjete i način održavanja i proslave olimpijskih igara. Svaki novi član MOO-a daje prisegu kojom se obvezuje da će "poštivati i osiguravati poštivanje svih odredbi Olimpijske povelje". Pravila, praksa i djelovanje međunarodnih strukovnih sportskih saveza moraju biti u skladu s Olimpijskom poveljom, a temeljna zadaća svakog nacionalnog

olimpijskog odbora je "razvijanje i zaštita olimpijskog pokreta u svojoj zemlji u skladu s Olimpijskom poveljom". Svaki natjecatelj na olimpijskim igrama mora potpisati izjavu kojom "prihvaća odredbe Olimpijske povelje koje su na snazi".

Mnoga pitanja organizacije i upravljanja olimpijskim pokretom bila su predmetom rasprave od samog osnivanja MOO-a 1894. godine. Međutim, tek na VII. olimpijskom kongresu u Lausannei u lipnju 1921. godine Olimpijska povelja je kao "knjiga pravila" kompletirana i prihvaćena. Najveće zasluge za to bez sumnje pripadaju Pierreu de

Coubertinu, tadašnjem predsjedniku MOO-a.

Šest temeljnih principa olimpizma

Olimpijska povelja započinje sa šest temeljnih principa olimpizma od kojih prvi glasi: "Olimpizam je životna filozofija kojom se slave i sjedinjuju u uravnoteženu cjelinu kvalitete tijela, volje i uma. Spajajući sport s kulturom i obrazovanjem, olimpizam želi stvoriti način života koji se temelji na radosti

izam

Od ideje utemeljene na antičkim uzorima i odgojnim potencijalima modernog sporta, olimpirizam je postao raširena i u cijelom svijetu opće prihvaćena ideologija. U nas se sasvim uobičajeno i sasvim krivo govori o olimpijadi, a pritom se gotovo uvijek misli na olimpijske igre

otna filozofija

Zasjedanje u Berlinu 1909. godine

koja proizlazi iz napora, obrazovnoj vrijednosti dobrog primjera i poštivanju univerzalnih temeljnih etičkih načela." Njima je utvrđeno osnovno usmjerenje olimpizma i olimpijskog pokreta kao filozofije i načina života, stanje uma i tijela, odgojnog i obrazovnog djelovanja uz pomoć sporta što predstavlja sredstvo u cilju skladnog razvoja mladih u olimpijskom duhu koji karakteriziraju razumijevanje, prijateljstvo, solidarnost i fair play, a isključuje svaki oblik diskriminacije.

Mogućnost bavljenja sportom definirana je kao ljudsko pravo svake osobe sa željom stvaranja društva mira i zaštite digniteta svakog pojedinca. Možemo reći da je olimpirizam od ideje utemeljene na antičkim uzorima i odgojnim potencijalima modernog sporta postao raširena i u cijelom svijetu opće prihvaćena ideologija.

Olimpijska povelja se nadalje sastoji od pet poglavlja. Prvo definira olimpijski pokret sa svim njegovim sastavnicama i osnovnim obilježjima.

Određene su zadaće i uloga MOO-a kao vrhovne vlasti unutar olimpijskog pokreta. Opisani su i definirani simboli olimpizma kao što su: olimpijski kongres, olimpijska solidarnost, olimpijske igre, olimpijada, olimpijski simbol, olimpijska zastava, olimpijski moto, olimpijska himna te olimpijski plamen odnosno baklja. Tako se, sukladno Olimpijskoj povelji, jasno razlikuju pojmovi "olimpijske igre" koje su definirane kao "natjecanje između sportaša u pojedinačnim i ekipnim disciplinama, a ne između zemalja" i "olimpijada" koja označava vremensko razdoblje od četiri uzastopne kalendarske godine koje počinje 1. siječnja prve godine olimpijade, a završavaju 31. prosinca četvrte godine olimpijade. Olimpijade se neprekidno broje od I. olimpijskih igara u Ateni 1896. godine. Trenutno je u tijeku druga godina 28. olimpijade, a 29. olimpijada će započeti 1. siječnja 2008. godine, u godini održavanja 26. olimpijskih igara u Peking. U nas se sasvim uobičajeno i sasvim krivo govori o olimpijadi, a pritom se gotovo uvijek misli na olimpijske igre.

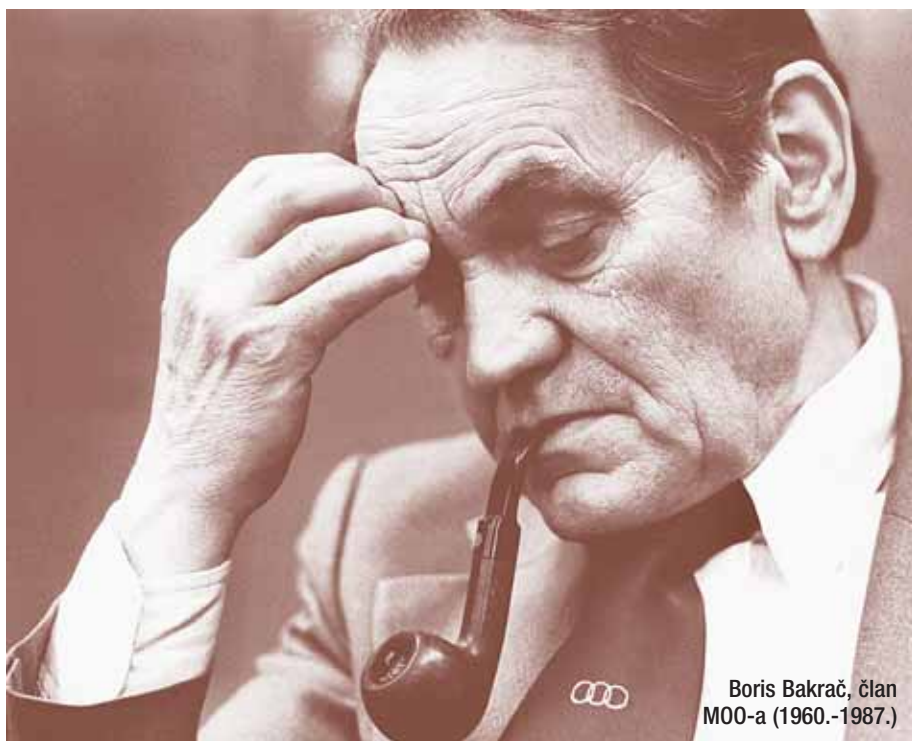
Pierre de Coubertin od 1896. do 1925.

Drugo poglavlje odnosi se na MOO, njegov pravni status, članove, ustroj i djelovanje. Propisano je da MOO može imati 115 članova, a novijim promjenama Povelje propisano je da se članom MOO-a može biti do 70. godine života. Zanimljiva je činjenica da MOO sam izabire svoje članove

← prema zaslugama za razvoj olimpijskog pokreta, tj. da oni ne predstavljaju svoju zemlju, nacionalni olimpijski odbor ili neki od međunarodnih strukovnih saveza. To konkretno znači da je Antun Vrdoljak predstavnik MOO-a u Hrvatskoj, po potrebi i u drugim zemlji ili na određenom području, a ne predstavnik Hrvatske u MOO. Dosad su članovi MOO-a iz Hrvatske, uz Vrdoljaka, bili Franjo Bučar (1919. - 1946.) i Boris Bakrač (1960. - 1987.). Članovi MOO-a biraju se na osmogodišnje razdoblje i mogu biti više puta izabrani. Tijela rada i odlučivanja unutar MOO-a su Zasedanje (Session), Izvršni odbor i Predsjednik. Zasedanje je opći sastanak svih članova MOO-a koji se održava barem jedanput godišnje. Među ostalim odlučuje o izboru grada domaćina sljedećih ljetnih i zimskih olimpijskih igara, predsjedniku MOO-a i članovima Izvršnog odbora (četiri potpredsjednika i deset članova). Predsjednik se danas bira na razdoblje od osam godina i može biti reizabran na četverogodišnje razdoblje. Najduže je na čelu MOO-a bio njegov drugi predsjednik Pierre de Coubertin, od 1896. do 1925. godine. Sadašnji predsjednik Jacques Rogge, osmi je čelnik MOO-a.

Treće poglavlje regulira pitanja priznavanja međunarodnih strukovnih sportskih saveza i njihovu ulogu u MOO-u. Međunarodni strukovni sportski savezi mogu sudjelovati u radu MOO-a i davati svoja mišljenja i prijedloge o nekim pitanjima, ali nemaju pravo glasa ni odlučivanja o bilo kojim pitanjima rada i djelovanja MOO-a.

Četvrto poglavlje bavi se pitanjima nacionalnih olimpijskih odbora, njihovih zadaća i uloga, ustroja, uvjeta za priznavanje novih nacionalnih olimpijskih odbora (NOO) te ostalih prava i obveza. Među ostalog je propisano da većinu glasova u tijelima odlučivanja i izvršnim tijelima NOO-a moraju imati predstavnici olimpijskih sportova te da članovi NOO-a, osim profesionalnih sportskih rukovoditelja, neće primati nikakvu naknadu za svoj rad ili nagrade za dobro obavljen posao. U Olimpijskoj povelji iznosi se i nekoliko preporuka NOO-a, a neke od njih odnose se na redovito organiziranje, ako je moguće, olimpijskog dana i tjedna radi promicanja olimpijskog pokreta ili uključivanja u svoje aktivnosti promocije kulture i umjetnosti u područjima sporta i olimpizma.

Boris Bakrač, član MOO-a (1960.-1987.)

Profesionalci dolaze 1984.

Peto poglavlje govori o olimpijskim igrama i ono je najopsežnije. U pet potpoglavljia govori se o proslavi, organizaciji i upravljanju olimpijskim igrama, sudjelovanju na olimpijskim igrama, programu igara, protokolu i arbitraži. Određeno je da se olimpijske igre održavaju u prvoj godini, a zimske olimpijske igre u trećoj godini olimpijade te da ne mogu trajati dulje od 16 dana. Detaljno je propisan način izbora grada domaćina i mjesta održavanja kao i uloga, zadaća i financijske obveze organizacijskog odbora olimpijskih igara. Za sudjelovanje na olimpijskim igrama nije propisana doba granica osim one koju je utvrdio međunarodni strukovni sportski savez svojim pravilima natjecanja. Trenutno je na popisu 28 međunarodnih sportskih saveza za koje se smatra da rukovode sportovima na olimpijskim igrama i sedam njih koji rukovode sportovima na zimskim olimpijskim igrama. Popis sportova koji će se naći na programu olimpijskih igara utvrđuje MOO i revidira ga nakon svakih olimpijskih igara. Da bi se sport našao na programu njime se moraju muškarci baviti u barem 75 zemalja na četiri kontinenta i žene u barem 40 zemalja i na tri kontinenta. Sportom koji je na programu zimskih olimpijskih igara muškarci i žene se moraju baviti u

barem 25 zemalja i na tri kontinenta. Program svečanog otvaranja i zatvaranja olimpijskih igara također je definiran Olimpijskom poveljom.

Olimpijska povelja je u svojoj povijesti mnogo puta mjenjana i nadopunjavana. Posljednje promjene učinjene su 2004. godine. Ona je živa, prilagodljiva vremenu, trenutku i okolnostima, ali je u svojoj osnovi i ideji nepromijenjena do danas. Moguće je prepoznati nekoliko važnih izmjena koje su rezultat dinamičnog razvoja olimpizma i olimpijskog pokreta, a jedna od ključnih dogodila se 1984. godine kada je na inicijativu tadašnjeg predsjednika MOO-a Juana Antonija Samarancha unesena izmjena kojom je omogućen nastup profesionalnim sportašima na olimpijskim igrama. Definicija amaterizma bila je predmetom prijedora i brojnih rasprava od samog osnivanja MOO-a, ali je amaterizam ujedno bio jedan od osnovnih obilježja olimpizma. Samaranch je odlučio prekinuti te rasprave pa je tradiciju amaterizma kao ishodište olimpizma prilagodio, kako je sam često isticao, tadašnjoj realnosti sporta.

Poznavanje odredbi Olimpijske povelje, njenog razvoja i uloge koju ima u svijetu sporta kao skup najviših i najvažnijih pravila neobično je važno radi razumijevanja značenja i pravilnog tumačenja sporta i svih pojavnosti vezanih uz njega u današnjem svijetu.

Paavo Nurmi

Olimpijska slava rezervirana je za sportaše amatere. Profesionalci su već plaćeni, bile su posljednje riječi koje je Avery Brundage izgovorio 1972. godine ustupajući svoje mjesto predsjednika MOO-a novoizabranom predsjedniku lordu Michaelu Killaninu. Avery Brundage nije ih izrekao slučajno

Piše **Zrinko Čustonja**

OLIMPIZAM: Olimpijski pokret od

Promije ali ne i

Prvi sportaš kojemu je Međunarodni Olimpijski odbor oduzeo osvojenu zlatnu medalju bio je američki atletičar Jim Thorpe. Bilo je to 1913. godine. Odluka je donesena jednoglasno. Naime, Olimpijski odbor SAD-a obavijestio je MOO da je Jim Thorpe, nastupajući u američkoj bejzbolskoj ligi, primao naknadu ili, drugim riječima, nije bio sportaš amater.

“Olimpijska slava rezervirana je za sportaše amatere. Profesionalci su već plaćeni”, bile su posljednje riječi koje je Avery Brundage izgovorio 1972. godine ustupajući svoje mjesto predsjednika MOO-a novoizabranom predsjedniku lordu Michaelu Killaninu. Avery Brundage nije ih izrekao slučajno.

Riječi *amater* i *profesionalac* unutar olimpijskog pokreta imaju dugu povijest

amaterizma do profesionalizma

njena su pravila, filozofija olimpizma

Jim Thorpe

međusobnog prijepora, isključivosti, kontradiktornosti i različitih shvaćanja. Međunarodni olimpijski odbor je od svog osnivanja imao čvrst, gotovo rigidan, stav da na olimpijskim igrama mogu nastupati isključivo amateri. Čak je i glavna tema osnivačkog kongresa Međunarodnog olimpijskog odbora 1894. godine bila *amaterizam i profesionalizam*. Glavni razlog zašto tenis nije bio na programu olimpijskih igara od 1928. do 1984. upravo je u činjenici da je Međunarodni teniski savez imao mnogo liberalniji stav prema profesionalcima nego je to od njega zahtijevao MOO. Zabilježeni su mnogi sukobi s međunarodnim nogometnim, streljačkim ili skijaškim savezima koji su dopuštali nastupe profesionalnim sportašima. Međunarodni olimpijski odbor nije imao sluha. Nije dopuštao da sportaši koji sudjeluju na olimpijskim igrama putuju više

od dva tjedna ili 30 dana godišnje niti su dopuštali da se sportašima vrati izgubljena zarada ili nadoknadi plaća koju nisu primali za vrijeme priprema i natjecanja.

Nurmijev poučak

Jednom od najvećih atletičara svih vremena, višestrukom olimpijskom pobjedniku i najvećoj atletskoj zvijezdi u razdoblju između dva svjetska rata, Fincu Paavi Nurmiju, MOO je 1932. doživotno zabranio sudjelovanje na olimpijskim igrama jer je zaradu lažno prikazao kao putne troškove. "Tko si ne može priuštiti bavljenje sportom, ne treba se ni baviti sportom, a ako se i bavi sportom, ne može nositi plemenitu titulu sportaša amatera."

Međunarodni olimpijski odbor i Olimpijska povelja danas ne prepoznaju razliku između sportaša amatera i profesionalaca. Rezultat je to dugogodišnjih sukoba unutar samog MOO-a, ali još i više potrebe i nužnosti da se prizna i prihvati realno stanje u sportu i društvu kojega je sport sastavni dio. Još sedamdesetih godina prošlog stoljeća zagovarajući amaterizam MOO je zauzeo stajalište da se "lažne sportske stipendije i drugi oblici nepoštenja i varanja moraju zaustaviti".

Čovjek koji se usudio prekinuti amatersku tradiciju olimpizma i promijeniti jedno od temeljnih pravila sudjelovanja na olimpijskim igrama bio je Juan Antonio Samaranch. "Prije nekoliko godina izjavio sam da na olimpijskim igrama trebaju nastupati najbolji sportaši... za nas, na primjer, u tenisu ne postoje profesionalci i amateri, postoje prije svega sportaši..." Iako su neki članovi MOO-a predvidjeli "kaotičnu budućnost olimpijskim igrama ako se dopusti sebičnoj javnosti i interesu kapitala slobodno djelovanje u ovom području", a profesionalizam okarakterizirali kao veliko zlo ili bolest, sasvim je izvjesno da je Juan Antonio Samaranch uspio stvoriti ozračje u kojem je bilo moguće provesti u djelo ideju o izjednačavanju sportaša amatera i profesionalaca u pogledu nastupa na olimpijskim igrama. Najgorljiviji protivnici bile su komunističke zemlje koje se nisu slagale s idejom da profesionalni sportaši sa zapada sudjeluju na olimpijskim igrama.

Profesionalizam je ušao u olimpijski pokret na mala vrata. Nastup na Olimpijskim igrama 1988. godine dopušten je profesionalnim sportašima u pet sportova: nogometu, atletici, hokeju na ledu, konjičkom sportu i tenisu. Nakon takve odluke bilo je sasvim jasno da će se nastup profesionalnim sportašima uskoro omogućiti i u drugim sportovima i da će jaz između amaterizma i profesionalizma uskoro nestati.

Nova Olimpijska povelja

To se konačno i dogodilo 1990. godine kada je odlučeno da će se prijeporno pravilo 26 u Olimpijskoj povelji zamijeniti. Nova Olimpijska povelja stupila je na snagu 1991. godine s novim pravilom broj 45: "Da bi mogao sudjelovati na olimpijskim igrama natjecatelj mora ispunjavati uvjete Olimpijske povelje te mora poštovati pravila određenog međunarodnog saveza koje je odobrio MOO i mora ga prijaviti njegov nacionalni olimpijski odbor". Drugih uvjeta nije bilo.

Važno je naglasiti ono što su naglašavali i članovi MOO-a kada je novo pravilo nakon gotovo 100 godina prijepora konačno i doneseno. Pravilo sudjelovanja na olimpijskim igrama je promijenjeno, ali filozofija olimpizma nije promijenjena. Olimpijski pokret i dalje se temelji prije svega na odgojnim i humanističkim vrijednostima sporta koje, naročito u današnje vrijeme, treba stalno i beskompromisno isticati i braniti. Sport je bio, ostao i u budućnosti treba biti odgojno sredstvo mladih upravo onako kako ga je prije više od 110 godina zamislio Pierre de Coubertin, otac modernog olimpijskog pokreta.

Međunarodni olimpijski odbor je 1983. godine ispravio svoju pogrešku i obitelji Jima Thorpea uručio dvije zlatne medalje koje je osvojio na Olimpijskim igrama 1912. godine u Stockholmu. Nepravda učinjena Nurmiju 1932. godine ne može biti ispravljena, ali je taj veliki atletičar ovjekovječen na plakatu Olimpijskih igara iz 1952. godine koje su održane u Helsinkiju.

OLIMPIZAM

München

Operacija spašavanja završila je krvoprolićem

Piše **Zrinko Čustonja**

Olimpizam i politika

Vjerovanja prema kojima sport i politika ne idu ruku pod ruku ili, još više, da je plemenito natjecanje sportaša na olimpijskim igrama vrijeme kada se političke i vjerske razlike i sukobi zaboravljaju i kada se stvaraju preduvjeti za bolji svijet lako bi se mogla nazvati utopističkim. Uistinu, ne treba zagrepsi dublje pod kožu svjetskog sporta ili olimpizma da bi se uočila njihova snažna politička uvjetovanost. Danas je vrlo teško naići na kritička razmišljanja o olimpizmu, olimpijskim igrama i Međunarodnom olimpijskom odboru s jedne strane i svijeta politike s druge strane koja kao glavnu premisu nemaju stav "sport nema ništa s politikom". To, naravno, ne treba tumačiti kao izostanak veze politike i olimpijskog pokreta nego, možda, samo kao razmišljanje da uzvišenu ideju olimpizma treba zaštititi od mnogima odioznog, prljavog i prizemnog svijeta politike.

Ne ulazeći u rasprave o odnosu sporta i olimpizma s politikom, njihovoj povezanosti i međuovisnosti, zaustavimo se tek na konstatacijama koje ovom prilikom ne možemo posebno dokazivati - politika utječe na olimpijski pokret i olimpijski je pokret duboko prožet politikom.

Politika je u sportu i olimpijskom pokretu očito pronašla moćno sredstvo koje nerijetko i ponekad sebično koristi nauštrb samog

sporta, a ponekad upravo politika daje sportu i olimpizmu važnost, značenje i težinu koju danas imaju. U oba slučaja sjetimo se bojkota Olimpijskih igara u Moskvi (1980.) i Los Angelesu (1984.). Pokušajmo zamisliti sport i olimpijske igre bez utjecaja politike i možda se uspijemo približiti spoznaji o uzaludnosti odbacivanja i nijekanja povezanosti politike i olimpijskog pokreta.

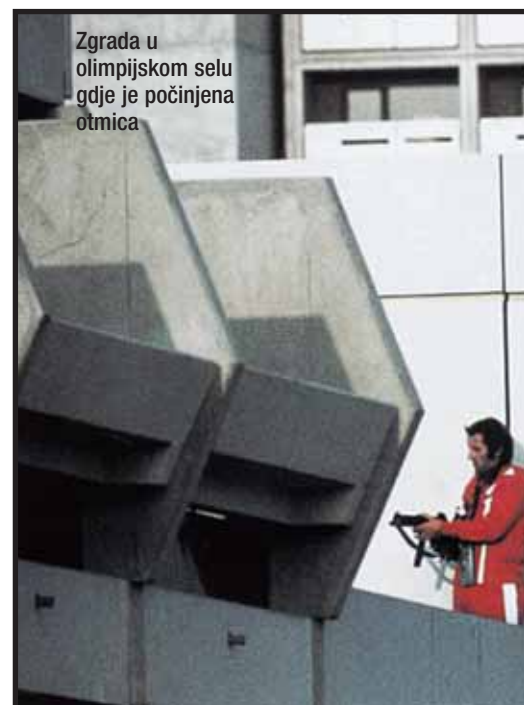
Ovom prilikom ćemo prikazati jedan od najtragičnijih trenutaka olimpijskog pokreta koji je bio posljedica političkog djelovanja - teroristički napad i ubojstvo 11 izraelskih sportaša na Olimpijskim igrama 1972. godine u Münchenu.

Igre radosti postale igre strave

"Igre radosti" bio je slogan Igara koji je predstavio organizacijski odbor Olimpijskih igara u Münchenu 1972. godine. Ideja je bila stvaranje pozitivnog ozračja koje je trebalo premostiti neugodna sjećanja na "nacističke igre" u Berlinu 1936. godine. Organizatori su učinili sve ne bi li to i ostvarili, ne štedeći truda i novca. Po svemu sudeći, Olimpijske igre u Münchenu trebale su biti festival sporta, umjetnosti (organizirano je natjecanje u umjetnosti na kojem su sudjelovali veliki svjetski umjetnici) i sportske znanosti (prvi put je organiziran i olimpijski znanstveni kongres o pitanjima

vrhunskog sporta). No igre radosti postale su igre strave i tuge.

U rano jutro 5. rujna grupa ekstremnih palestinskih boraca preskočila je ogradu Olimpijskog sela i ušla u zgradu gdje su boravili izraelski sportaši. Dvojicu sportaša su pritom ubili, a njih devetero uzeli kao taoce zahtijevajući puštanje iz izraelskih zatvora 200 Palestinaca. Izraelska vlada

Zgrada u olimpijskom selu gdje je počinjena otmica

enska tragedija

Devedeset pet posto problema s kojima sam se susretao kao predsjednik Međunarodnog olimpijskog odbora uključivali su državnu i međunarodnu politika.

Lord M. Killanin, predsjednik MOO-a 1972. - 1980.

odbila je zahtjev, a Palestinci su odbili ponudu njemačke vlade o neograničenoj svoti novca i slobodnom izlasku iz zemlje. Nakon što su svi pokušaji pregovora propali vlasti su pristale na zahtjeve otmičara i helikopterom ih, zajedno s taocima, prebacili u vojnu zračnu bazu u Fürstenfeldbruck s namjerom da ih tamo svladaju silom.

Izvršni odbor MOO-a oduzeo je tadašnjem predsjedniku MOO-a Averyju Brundageu pravo miješanja u kriznu situaciju pod izlikom da je to isključivo odgovornost njemačke vlade i organizacijskog odbora. U službeno povijesti MOO-a kaže se da je iste večeri održana i izvanredna sjednica, "session" MOO-a tijekom koje je procurila vijest da su svi taoci na sigurnom, a otmičari svladani. Pod dojmom te vijesti i nastale euforije odlučeno je da će se održati kratka ceremonija za dvojicu ubijenih sportaša i da će se Igre nesmetano nastaviti. Tek su sljedećeg jutra shvatili strašnu istinu.

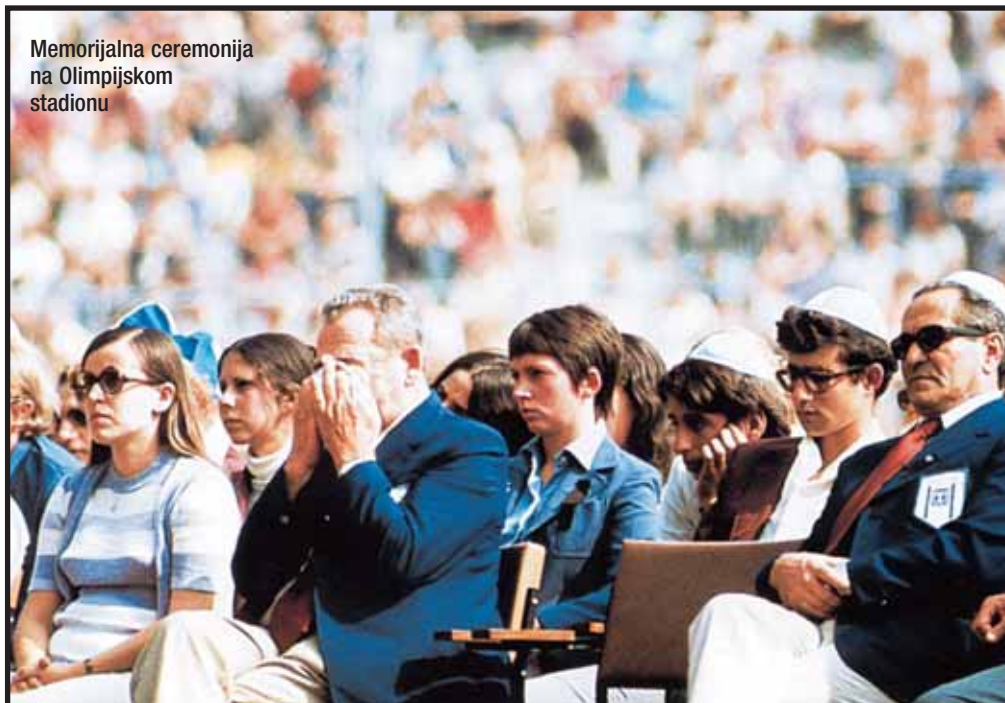
Pri pokušaju spašavanja ubijeno je svih devetero oteatih izraelskih sportaša, jedan policajac te trojica otmičara. Na zamolbu organizacijskog odbora OI, Izvršni odbor MOO-a donio je samo odluku o odgodi nastavka natjecanja za 24 sata, određivši taj dan kao dan žalosti: "Olimpijske igre se nastavljaju zbog dobrobiti sporta i zbog sporta isključivo... Sve daljnje ceremonije održavat će se što je moguće jednostavnije". Ostali izraelski sportaši vratili su se kući.

"Igre se moraju nastaviti"

Na ceremoniji za ubijene sportaše predsjednik MOO-a . Brundage izrekao je svoj stav o sportu i politici: "... Nažalost, u ovom nesavršenom svijetu, kako olimpijske igre postaju veće i značajnije, postaju i izloženije pritisku komercijalizacije, politike i sada kriminala. Igre 20. olimpijade bile su

izložene dvama divljačkim napadima. Izgubili smo i bitku za Rodeziju zbog gole političke ucjene. Jedina naša snaga su uzvišeni ideali. Uvjeren sam kako će se javnost složiti da ne možemo dopustiti šačici terorista da uništi jezgru međunarodne suradnje i dobre volje koju posjeduje olimpijski pokret. Igre se moraju nastaviti i mi moramo nastaviti naša nastojanja da ih očuvamo neokaljanim, čistim i poštenim te proširimo sportski duh i na ostala područja..." Igre su nastavljene zbog "dobrobiti međunarodnog razumijevanja i mira." Bila je to jedna od najkritiziranih odluka MOO koja je vjerojatno omogućila daljnji život olimpijskoj ideji.

Jedan kroničar olimpizma zapisao je: "Olimpijske igre u Münchenu dosegnule su vrhunac u pogledu organizacije, javnog mnijenja, umjetnosti i tragedije". No, Olimpijske igre u Münchenu 1972. godine nisu uvele politiku u olimpijski pokret - oni su već mnogo ranije postali nerazdvojni.

Memorijalna ceremonija na Olimpijskom stadionu

Zaboravljena intelektualna

Zašto se o olimpijskim kongresima relativno malo zna i govori? Čak i Olimpijska povelja o kongresima šturo kaže samo sljedeće: “Olimpijski kongres okuplja predstavnike sastavnih dijelova olimpijskog pokreta koje povremeno utvrđuje MOO. Olimpijski kongres saziva predsjednik MOO-a. Njegova je uloga savjetodavna”.

Piše **Zrinko Čustonja**

Neposredno nakon završetka I. olimpijskih igara u Ateni 15. travnja 1896. godine, začetnik modernog olimpizma barun Pierre de Coubertin znao je što mu je dalje činiti: “U to vrijeme nisam imao bolju ideju nego organizirati Olimpijski kongres. Nije postojao drugi učinkovitiji ili bolji put kako utjecati na Međunarodni olimpijski odbor da uvidi svoje značenje i dokaže se svijetu...”.

Što je to Olimpijski kongres

Čini se da ljudi koji prate olimpijski pokret i bave se olimpizmom danas prilično malo znaju o olimpijskim kongresima. Teško da ćete pronaći mnogo ljudi u olimpijskoj obitelji koji će znati reći što su to olimpijski kongresi, koja je njihova svrha, što se na njima događa, koliko ih je do danas održano i što je na njima raspravljeno, kada je održan posljednji, a kada je slijedeći. A odgovor na najvažnije pitanje o značenju i utjecaju olimpijskih kongresa na razvoj olimpijskog pokreta najteže ćete dobiti. U ovom članku pokušat ćemo ponuditi odgovore na neka od navedenih pitanja.

Zašto se o olimpijskim kongresima relativno malo zna i govori? Čak i Olimpijska povelja o olimpijskim kongresima šturo kaže samo sljedeće: “Olimpijski kongres okuplja predstavnike sastavnih dijelova olimpijskog pokreta koje povremeno utvrđuje MOO. Olimpijski kongres saziva predsjednik MOO-a. Njegova je uloga savjetodavna”. Do 1930. godine održano je devet od ukupno 12 do sada održanih olimpijskih kongresa. Poslije

Plaketa
Olimpijskog
kongresa u
Pragu 1925.

II. svjetskog rata održana su tri olimpijska kongresa 1973., 1981. i 1994. godine (vidi tablicu). Olimpijski kongresi, čini se, danas su postali suvišni, ili u najmanju ruku nedovoljno atraktivni da se o njima govori i piše.

Coubertin i olimpijski kongresi

Međutim, Pierre de Coubertin imao je drukčiju zamisao s olimpijskim kongresima. Prilikom otvaranja II. olimpijskog kongresa u Le Havreu (Francuska) 26. srpnja 1897.

Gradovi domaćini olimpijskih kongresa i godina održavanja

GRAD	GODINA ODRŽAVANJA
1. Pariz	1894.
2. Le Havre	1897.
3. Bruxelles	1905.
4. Pariz	1906.
5. Lausanne	1913.
6. Pariz	1914.
7. Lausanne	1921.
8. Prag	1925.
9. Berlin	1930.
10. Varna	1973.
11. Baden-Baden	1981.
12. Pariz	1994.

godine Coubertin je, govoreći o razlozima održavanja olimpijskih kongresa, istaknuo: “Ali, gospodo, periodična organizacija velikog međunarodnog natjecanja, ma koliko ona teška i komplicirana bila, ne predstavlja, u našim očima, dovoljno. Držimo da u razdobljima između olimpijskih igara ima dovoljno prostora za događanja znanstvene i intelektualne prirode. Nakon što okupimo mlade ljude ne bi li se međusobno natjecali u snazi i spretnosti i uživali u blagodatima zajedništva i druženja, držimo prikladnim također okupiti i ljude s idejama, one koji su kroz učenje i iskustvo stekli stručna znanja o problemima tjelesnog vježbanja. Jer tjelesno vježbanje mladih uistinu je problem”.

Coubertin je bio mišljenja da se Međunarodni olimpijski odbor na I. olimpijskim igrama bavio, s povijesnog stajališta, samo tehničkim stvarima, a bez moralnog ili pedagoškog doprinosa. Stoga je smatrao nužnim ne zaostati u naglašavanju intelektualne i filozofske prirode olimpijskog pokreta, želeći odmah na početku odrediti ulogu Međunarodnog olimpijskog odbora mnogo iznad pukog sportskog organizatora koji okuplja mladež svijeta svake četiri godine na sportskim natjecanjima. Coubertin je bio pedagog i humanist, njegovi motivi za

Olimpijski kongres u Lausannei 1913.

priroda olimpijskog pokreta

obnovu olimpijskih igara izvirali su iz pedagoških i humanističkih pobuda i te vrijednosti je želio ugraditi i u olimpijski pokret. Olimpijski kongresi prema Coubertinu trebali su biti instrumenti pomoću kojih bi se njegovale i određivale duhovne vrijednosti i intelektualni dosezi olimpijske ideje.

Razvoj olimpijskih kongresa

Iako je sam Pierre de Coubertin kongres u Le Havreu 1897. godine najavio i organizirao kao I. olimpijski kongres, od 1921. godine osnivački kongres Međunarodnog olimpijskog odbora u Parizu 1894. godine smatra se I. olimpijskim kongresom, te se kao takav i do danas broji. Odmah nakon zatvaranja I. olimpijskih igara u Ateni 1896. godine Coubertin je prionuo organizaciji olimpijskog kongresa. Znao je da tema kongresa mora nadilaziti raspravu o organizacijskim i tehničkim pitanjima vezanim uz olimpijske igre i Međunarodni olimpijski odbor i stoga kao glavnu temu diskusije Olimpijskog kongresa u Le Havreu određuje "moralni utjecaj sporta na mladež", kongres naziva "Olimpijski kongres za proučavanje odnosa higijene, pedagogije, povijesti, itd... i tjelesnog vježbanja", a kao glavni cilj kongresa proklamira ideju o potrebi "obnove jedinstva tijela, volje i uma".

Iako su mnogi ugledni članovi Međunarodnog olimpijskog odbora izražavali neslaganje s nedostatkom povezanosti rasprave na kongresu i svakodnevnog

djelovanja Međunarodnog olimpijskog odbora, Coubertin je bio uvjeren da upravo takvim raspravama Međunarodni olimpijski odbor jača i da mu one daju snagu. Otvorene teme i zaključci kongresa u Le Havreu odredili su i temu sljedećeg olimpijskog kongresa koji se održao 1905 godine u Bruxellesu. "Olimpijski kongres o pitanjima sporta i tjelesnog odgoja" trebao je utvrditi učinke organizirane tjelovježbe u osnovnim i srednjim školama, sveučilištima, u ruralnim i urbanim centrima, u vojsci, u međunarodnim odnosima, kao i učinak na žene.

Čak 210 sudionika, od sveučilišnih nastavnika i znanstvenika, preko sportskih dužnosnika i novinara do nastavnika tjelesnog odgoja iz 21 zemlje svijeta, jamčili su uspjeh kongresa prije svega kad je riječ o međusobnom razumijevanju i usklađivanju stavova i iskustava na globalnoj razini. Coubertin je bio zadovoljan, jer je uspio osigurati širenje ideje o potrebi redovitog tjelesnog vježbanja u svim društvenim slojevima. Već sljedeće godine Coubertin otvara novo područje olimpizma organizirajući kongres u Parizu na temu "Umjetnost, književnost i sport", želeći sport približiti ne samo znanosti

nego i umjetnosti i književnosti. Oko 60 umjetnika predlaže Međunarodnom olimpijskom odboru uvođenje natjecanja u arhitekturi, kiparstvu, glazbi, slikarstvu i književnosti na olimpijskim igrama, inspiriranih sportom. Prijedlog je usvojen i već na V. olimpijskim igrama 1912. godine u Stockholmu organizira se olimpijsko natjecanje u umjetnosti.

Neispunjena želja

Olimpijski kongres u Lausannei 1913. godine na temu "Psihologija i fiziologija sporta" bio je posljednji olimpijski kongres organiziran u skladu s Coubertinovom idejom. Kao što smo već istaknuli, za Coubertina su olimpijski kongresi trebali biti instrumenti pomoću kojih bi se njegovale i određivale duhovne vrijednosti i intelektualni

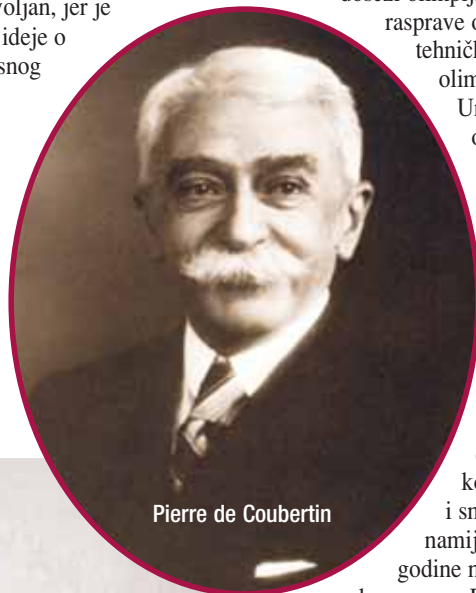
dosezi olimpijske ideje, izbjegavajući rasprave o organizacijskim i tehničkim problemima olimpijskog pokreta.

Unutar Međunarodnog olimpijskog odbora naprosto su prevladale neke druge struje i od Olimpijskog kongresa u Parizu 1914. godine počinju prevladavati organizacijska i tehnička pitanja. Coubertin još jednom pokušava olimpijskim

kongresima vratiti ulogu i smisao koju im je namijenio, kada 1925.

godine na Olimpijskom kongresu u Pragu inzistira na odvajanju "tehničkog" i "obrazovnog" dijela kongresa. Međutim, bili su to posljednji pokušaji. Na istom kongresu Coubertin se povlači iz olimpijskog pokreta i vođenje Međunarodnog olimpijskog odbora prepušta drugima.

Možemo li tvrditi da je Međunarodni olimpijski odbor, zaboravivši ulogu i smisao olimpijskih kongresa onako kako ih je zacrtao Pierre de Coubertin, izgubio svoju duhovnu i intelektualnu dimenziju? Možda bi to bila preteška konstatacija, ali sigurno je da su danas sport i lov na sportski rezultat koji jedini donosi profit debelo zasjenili odgojnu, moralnu, pedagošku, umjetničku, čak i intelektualnu stranu modernog olimpizma.

Pierre de Coubertin

Ispunjava li olimpijski pokret sve svoje potencijale

Piše **Zrinko Čustonja**

Je li pogrešno zaključiti da se odgoju mladih u sportu i kroz sport pristupa površno i da je vrlo malo ljudi u stanju shvatiti i prihvatiti sljedeći koncept: ne sport kao postizanje rezultata izabrane elite sposobnih, nego sport koji postiže rezultate u uzvišenim odgojnim i životnim idealima velikog broja mladih

Naglašavati ulogu, značenje i utjecaj olimpijskog pokreta u današnjem globalnom društvu i posebice svijetu sporta čini se suvišnim. Gotovo da nema dijela svijeta u kojem nije poznat koncept i ideja olimpijskih igara. O olimpijskim igrama danas se govori i piše više nego ikad. One zaokupljaju pažnju najširih masa. Gotovo svatko može, bez većih problema, nabrojati nekoliko velikih olimpijskih pobjednika i legendarnih sportaša koji su pisali olimpijsku povijest. Pozicija olimpijskog pokreta u svjetskim društveno-sportskim razmjerima je prilično jasno određena i on djeluje u okvirima zadanim Olimpijskom poveljom i pozitivnom tradicijom duljom od jednog stoljeća.

Argumenti za prethodne tvrdnje, ako ih je uopće potrebno argumentirati, mogli bi biti sljedeći. Prihodi Međunarodnog olimpijskog odbora tijekom 28. olimpijade (četverogodišnje razdoblje od 2001. do 2004. godine) su se gotovo udvostručili u usporedbi s 26. olimpijadom (1993. - 1996.). Za Olimpijske igre u Sydneyu

2000. prodano je dvostruko više ulaznica nego za Olimpijske igre u Barceloni 1992. godine, a prihodi od prodaje ulaznica su povećani devet puta. Prihodi od sponzora za Olimpijske igre u Pekingu 2008. godine bit će više od četiri puta veći nego za Olimpijske igre u Barceloni. Olimpijske igre u Ateni prenošene su u 220 zemalja i promatralo ih je 3,9 milijardi ljudi. Televizijska prava za njih su prodana za dva i pol puta veću svotu novca nego za Olimpijske igre 1992. godine (službeni podaci Međunarodnog olimpijskog odbora; www.olympic.org).

Ideologija olimpijskog pokreta

Pod ideologijom olimpijskog pokreta smatramo ideje, razmišljanja i stavove koji objedinjuju i objašnjavaju važnost i ulogu olimpijskog pokreta za svaku individuu i društvo u cjelini. "Ali, gospodo, periodična organizacija velikog međunarodnog natjecanja, ma koliko ona teška i komplicirana bila, ne predstavlja, u našim očima, dovoljno... Nakon što okupimo

mlade ljude ne bi li se međusobno natjecali u snazi i spretnosti i uživali u blagodatima zajedništva i druženja, držimo prikladnim također okupiti i ljude s idejama...”, govorio je Pierre de Coubertin 1897. godine. Olimpijske su igre, prema Pierreu de Coubertinu, samo sredstvo za ostvarivanje viših ciljeva. Olimpijski pokret, koji je tek zaživio, bez ambicije da ostvari visoke moralne, intelektualne, odgojne i opće društvene ciljeve, nikad ne bi ispunio sve svoje potencijale kojih je Pierre de Coubertin vjerojatno bio svjestan ili ih je, u najmanju ruku, naslućivao. Međutim, bilo ih je potrebno definirati i druge pripadnike olimpijskog pokreta uvjeriti u to da olimpijske igre nisu same sebi svrha. S tim ciljem je organizirao I. olimpijski kongres u Le Havreu (Francuska), koji je održan od 23. srpnja do 1. kolovoza 1897. godine.

Kongres Le Havre 1897. godine

Na Olimpijskom kongresu u Le Havreu sudjelovalo je oko 60 izaslanika iz 10 zemalja. Za glavnu temu Coubertin određuje “moralni utjecaj sporta na mladež”, a kao glavni cilj Kongresa proklamira ideju o potrebi “obnove jedinstva tijela, volje i uma”. Tema je bila dovoljno široka da omogući Coubertinu usmjeravanje Kongresa željenom pravcu. Najbolji suradnik u tome bio mu je francuski opat Henry Didon. On je strastvenim govorom oduševio sudionike Kongresa, a govor su u cijelosti prenijeli mnogi tadašnji mediji. Govorio je o povezanosti tjelesne i intelektualne snage, o tome kako sport pozitivno utječe na mlade ljude kao ni jedno drugo sredstvo, razvijajući moralne i odgojne vrijednosti. Prema njemu, sport razvija samopoštovanje, svijest o nacionalnoj pripadnosti, te ponos i borbeni duh, ali i strpljivost koja je mladima toliko potrebna mladima. Mlade ljude treba odgajati, sport je idealno sredstvo za to i olimpijske igre će svoje potencijale i svrhu ispuniti tek kada svu svoju pažnju posvete mladeži svijeta, jer, nije važno pobijediti, važno je sudjelovati.

Olimpijski kongres u Le Havreu označio je početak Coubertinovog snažnog djelovanja na svijest svojih suradnika i društva u cjelini o moralnim i odgojnim vrijednostima sporta. Gotovo jedinu opće društvenu korist sporta, a time i svrhu olimpijskog pokreta, Coubertin je vidio u odgojnim potencijalima olimpijske ideje i olimpijskih igara. Je li pogrešno zaključiti da se već tada, a danas je to naročito izraženo, odgoju mladih u sportu i kroz sport pristupa površno i da je vrlo malo ljudi u stanju shvatiti i prihvatiti takav koncept sport - ne sport kao postizanje

Pierre de Coubertin

rezultata izabrane elite sposobnih, nego sport koji postiže rezultate u uzvišenim odgojnim i životnim idealima velikog broja mladih.

Ideologija i praksa olimpijskog pokreta

Odnos ideologije i prakse olimpijskog pokreta možda je najbolje tumačiti govoreći o raskoraku između ideologije olimpijskog pokreta koju je postavio barun Pierre de Coubertin i onoga što olimpijski pokret danas jest, dakle njegove prakse.

Teško se oteti dojmu da je odgojni doseg današnjeg sporta i olimpizma sadržan u dvije poruke: sportom protiv droge i fair play. I jedno i drugo je, u odgojnom smislu, postavljeno na klimavim nogama i debelo zasjenjeno prioritetima promotivne i prihodovne prirode. Olimpijski odbor ne pokazuje i ne predstavlja podatke o tome koliko je krilatica sportom protiv droge dala rezultata. To, naime, nije slučajno, jer vjerojatno niti znaju te podatke, niti uopće vode računa o stvarnim učincima takvih i sličnih krilatica. Oni ne govori o tome do koliko se djece olimpijskim idealima

dosegnulo i njima 'zarazilo', o tome koliko se djece i zašto počelo baviti sportom, kako na njih sport utječe, ne samo u fiziološkom smislu, a koliko se njih prestaje baviti sportom i zašto. Ambicija da se postignu ideali olimpijskog pokreta danas je svedena na šest temeljnih načela sadržanih u Olimpijskoj povelji od kojih prvo, i najvažnije, glasi:

Olimpizam je životna filozofija kojom se slave i sjedinjuju u uravnoteženu cjelinu kvalitete tijela, volje i uma. Spajajući sport s kulturom i obrazovanjem, olimpizam teži stvaranju takvog načina života koji se temelji na radosti koja proizlazi iz napora, obrazovnoj vrijednosti dobrog primjera i poštivanju univerzalnih temeljnih etičkih načela.

Pokušajmo odgovoriti na pitanje koliko se često o vrijednostima navedenima u prvom, temeljnom načelu olimpizma govori, i još važnije, kako se ono provodi u praksi? U inzistiranju na uzvišenim idealima olimpijskog pokreta i ambiciji da se oni i provode u praksi Pierre de Coubertin je, čini se, ostao gotovo usamljen do današnjih dana.

Pierre de Coubertin

ipak nije prvi

Piše **Zrinko Čustonja**

Moderni olimpijski pokret ima više od jednog idejnog začetnika - zasluge treba pripisati najmanje četvorici ljudi. U prvom redu ravnopravno stoje francuski plemić Pierre de Coubertin, engleski seoski liječnik William Penny Brookes, i dvojica Grka, Panagiotis Soutsos i Evangelis Zappas

Svima koji se i malo zanimaju za olimpijski pokret, vrlo su dobro poznati uloga i doprinos francuskog baruna Pierrea de Coubertina modernom olimpizmu. Iako se antički Grci doimaju kao logičan uzor i poticaj za pokretanjem i obnovom modernih olimpijskih igara, novija istraživanja upućuju na zaključak da do ideje za ponovnim organiziranjem olimpijskih igara Pierre de Coubertin ipak nije došao prvi i da poticaj nije dobio od antičkih Grka. Dapače, postojala su barem još tri čovjeka čija je uloga bila vrlo važna za razvoj modernog olimpizma, a povijest olimpijskog pokreta, pa i sam Pierre de Coubertin, su ih prešućivali. Bila su to dva Grka - Panagiotis Soutsos i Evangelis Zappas, i jedan Englez - William Penny Brookes.

Sasvim neopravdano, gotovo cijelo jedno stoljeće sve zasluge u pokretanju i organiziranju olimpijskog pokreta pripisivani su isključivo Pierreu de Coubertinu. Stvarao se dojam i mit o francuskom barunu da je on prvi i jedini došao na ideju obnove olimpijskih igara, da je to učinio iz isključivo velikih i uzvišenih humanističkih ideala i da je gotovo sam i jedini zaslužan za provedbu te sjajne ideje. Moderni kroničari, povjesničari i istraživači olimpizma dovode u pitanje opstojnost sve tri navedene tvrdnje, a najdalje se otišlo u rasvjetljivanju povijesne istine oko rođenja i kreiranja same ideje o potrebi i mogućnosti organiziranja velikog međunarodnog višesportskog natjecanja koje bi se po važnosti i značenju moglo uspoređivati s ulogom i popularnošću antičkih olimpijskih igara¹.

The Wenlock Olympian Games

Danas se pouzdano zna da je grčki pjesnik Panagiotis Soutsos prvi, 1833. godine, predložio novorođenoj grčkoj naciji obnovu olimpijskih igara kao prvi korak ka obnovi antičke slave svojih grčkih predaka. Dvadesetak godina kasnije inicijativa mladog grčkog pjesnika i domoljuba naišla je na odjek i 1859. godine u Ateni, pod pokroviteljstvom bogatog grčkog zemljoposjednika Evangeliosa Zappasa, organizirane su prve olimpijske igre u modernoj Grčkoj. Međutim, u ovoj priči mnogo nam je zanimljivije što se od 1850. godine događa u engleskom selu Much Wenlocku u okrugu Shropshire, oko 260 kilometara

Olimpijske igre u Much Wenlocku 1859.

¹ Posebno pogledati David C. Young (2004). A Brief History of the Olympic Games. London: Blackwell Publishing., Girginov, V., Parry, J. (2005). The Olympic Games Explained. London: Routledge. i Mullins, S. P. (1980). Pierre de Coubertin and the Wenlock Olympian Games. /on line/ Skinuto s internetske stranice 20. kolovoza 2006: www.ioa.leeds.ac.uk/1980s/84099.htm.

sjeverozapadno od Londona, na granici s Walesom. Seoski liječnik William Penny Brookes, čovjek široke erudicije i, čini se, poduzetnog duha organizirao je tzv. The Wenlock Olympian Games, igre koje su se održavale jednom godišnje od 1850. do 1895. godine.

Iako su igre od samih početaka u nazivu nosile titulu "olimpijske", kako sam W. P. Brookes kaže "u čast antičkih sportaša", po svom programu i zastupljenim sportovima bile su to više igre koje su slavile viktorijansku tradiciju engleskog sporta. Na programu su bile antičke discipline poput skoka udalj, nekoliko trkačkih disciplina i pentatlona, ali i tradicionalni engleski sportovi poput kriketa, streličarstva, bacanja kugle, nogometa, skoka uvis, biciklizma, penjanja po užetu i sl. Igre doživljavaju vrhunac 60-ih i 70-ih godina 19. stoljeća, kada okupljaju sportaše iz cijele tadašnje Engleske i gleda ih po 5000 ljudi. U tom razdoblju, točnije 1866. godine, Brookes osniva i Nacionalni olimpijski savez (National Olympian Association) koji je iste godine organizirao i Prve nacionalne olimpijske igre u Londonu, a promatralo ih je oko 10.000 gledatelja. Brookes uočava međunarodni značaj i potencijal olimpijskih igara i do svoje smrti 1895. godine nekoliko je puta pokušao inicirati organizaciju međunarodnih sportskih susreta pod nazivom olimpijske igre na kojima bi sudjelovala "mladost cijeloga svijeta". Brookes s oduševljenjem prati događanja u Grčkoj i organizaciju Olimpijskih igara u Ateni 1859. godine pod pokroviteljstvom

Evangeliosa Zappasa, kojima šalje čak i novčanu potporu kao nagradu pobjednicima, a organizaciju međunarodnih olimpijskih igara predlaže engleskoj vladi, grčkom veleposlaniku u Londonu, grčkom ministru vanjskih poslova, grčkom kralju i putem tadašnjih medija, o čemu postoji i novinski članak iz 1881. u kojem se govori o njegovoj inicijativi da se održe međunarodne olimpijske igre u Ateni.

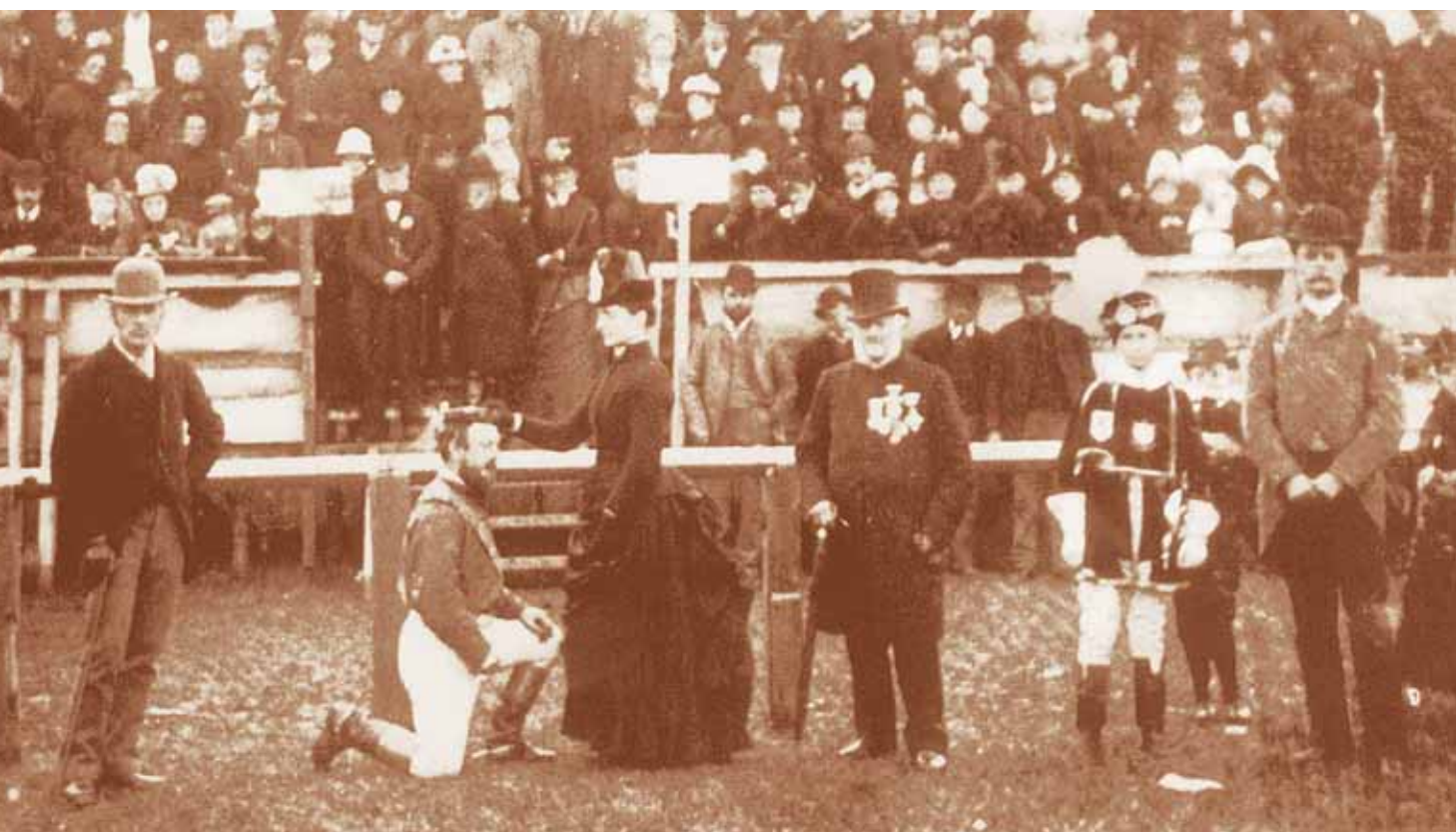
Pierre de Coubertin i William Penny Brookes

Pierre de Coubertin je prvi put čuo za W. P. Brooksa 1889. godine, a 1890. je čak i posjetio Much Wenlock, kad je W. P. Brookes u njegovu čast organizirao i specijalne Wenlock olimpijske igre. Coubertin je iste godine napisao i opširne izvještaje u francuskim novinama o svom posjetu Much Wenlocku i tamošnjem entuzijazmu za organizacijom međunarodnih sportskih susreta pod nazivom olimpijske igre. Utjecaj Brooksa i njegovih ideja na Coubertina je vrlo izvjestan jer je Coubertin do tada bio zanesen samo idejom da filozofiju engleskog obrazovnog sustava Thomasa Arnolda i njegovih sljedbenika, u kojem tjelesno vježbanje i sport imaju istaknutu ulogu, prenese u Francusku. Štoviše, pišući o W. P. Brooksu i Wenlock Olympian Games, Coubertin 1890. godine kaže da ipak "nema potrebe oživljavati uspomenu na antičku Grčku".

Čini se da je nakon toga ipak promijenio mišljenje. Također je izvjesno kako i genijalna ideja o tome da se olimpijske igre svaki put organiziraju u drugom gradu, koja je godinama pripisivana Coubertinu, nije njegova, jer je sličnu ideju, mnogo ranije, imao i W. P. Brooks, koju vjerojatno prenosi na Coubertina. Međutim, Coubertin u svojim kasnijim radovima samo usput spominje W. P. Brooksa i Wenlock Olympian Games, a u Olimpijskim memoarima koji su nastali 1931. godine potpuno prešućuje W. P. Brooksa i njegove ideje, pripisujući sebi sve zasluge za stvaranjem ideje o oživljavanju antičkih olimpijskih igara i organizacijom velikih međunarodnih sportskih svečanosti.

Epilog

Zašto je Pierre de Coubertin sebi ljubomorno pripisao sve zasluge za stvaranjem ideje o organizaciji olimpijskih igara, a kasnije i o njejoj provedbi, možemo samo naslućivati. Kako bilo, danas znamo da moderni olimpijski pokret ima više od jednog idejnog začetnika. Najmanje četvorici ljudi treba pripisati zasluge. U prvom redu ravnopravno stoje francuski plemić Pierre de Coubertin, engleski seoski liječnik William Penny Brookes, i dvojica Grka, Panagiotis Soutsos i Evangelis Zappas koje smo ovom prigodom samo spomenuli, a nekom drugom zgodom opisat ćemo i njihov doprinos.

Olimpijske akademije - nositelji olimpijskog obrazovanja

Olimpizam kao svjetski pokret nikad se nije, niti se može zadovoljiti samo organiziranjem olimpijskih igara. Ideja olimpizma je plemenitija i uzvišenija, a ostvaruje se ponajprije, ako ne i isključivo, putem olimpijskog obrazovanja

Piše **Zrinko Čustonja**

Tek što je napustio mjesto predsjednika Međunarodnog olimpijskog odbora, francuski barun Pierre de Coubertin 1927. godine piše: “Nisam bio u stanju završiti ono što sam želio dovesti do savršenstva. Vjerujem da bi centar za proučavanje olimpizma više od bilo čega drugoga mogao pomoći očuvanju i nastavku onoga što sam započeo i spriječiti olimpijski pokret da skrene u pogrešnom smjeru” (<http://www.ioa.org.gr/ioa.htm>). Te riječi pokretača modernog olimpijskog pokreta bile su prva najava osnivanja akademske institucije zadužene za proučavanje olimpizma, očuvanje olimpijske ideje, širenje pedagoških i humanističkih svjetonazora o sportu, povezivanje sporta i kulture i davanje većeg i šireg smisla olimpijskim igrama od pukog sportskog natjecanja i lova na rekorde.

Međunarodna olimpijska akademija

Još prije Drugog svjetskog rata, predsjednik organizacijskog odbora Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine Nijemac Carl Diem i tajnik Grčkog olimpijskog odbora Ioannis Ketseas predlagali su osnivanje centra za proučavanje olimpizma. Svoju ideju počeli su ostvarivati neposredno nakon rata, da bi 14. lipnja 1961. godine napokon i službeno s radom započela Međunarodna olimpijska akademija. U Grčkoj, uz same arheološke ostataka antičke Olimpije, niklo je svjetsko akademsko središte za proučavanje i promoviranje olimpizma i svih njegovih filozofskih, kulturoloških, socioloških, povijesnih, ekonomskih, etičkih, odgojnih i drugih aspekata. U početku se spavalo pod šatorima, a danas Međunarodna olimpijska akademija raspolaže kampusom koji prima 250 ljudi,

Kampus Međunarodne olimpijske akademije u Olimpiji

Carl Diem

novom velikom predavaonicom, knjižnicom, nizom manjih predavaonica i brojnim sportskim objektima, poput nogometnog stadiona, atletske staze, otvorenog bazena i po dva košarkaška, odbojkaška i teniska terena. Međunarodna olimpijska akademija godišnje ugosti i organizira oko 40 seminara, savjetovanja, studijskih putovanja i poslijediplomskih studija. Prvi i najvažniji cilj Međunarodne olimpijske akademije je da djeluje kao međunarodno akademsko središte za istraživanje olimpijskog pokreta te promicanje i razvoj olimpijskog obrazovanja¹.

Nacionalne olimpijske akademije Poglavlje IV. Olimpijske povelje govori o zadaćama i ulozu nacionalnog olimpijskog odbora i na prvom mjestu naglašava da on: “propagira temeljna načela i vrijednosti olimpizma... u područjima sporta i obrazovanja, promicanjem olimpijskih obrazovnih programa na svim razinama škola, sportskih institucija i institucija tjelesnog odgoja kao i poticanjem stvaranja institucija posvećenih olimpijskom obrazovanju, kao što su nacionalne olimpijske akademije...”. Danas postoji više od 100 nacionalnih olimpijskih akademija, a među njima je i Hrvatska olimpijska akademija osnovana 1996. godine.

U prvom planu olimpijsko obrazovanje

Koja je zadaća i što bi to trebale raditi nacionalne olimpijske akademije? S obzirom na to da nacionalne olimpijske akademije djeluju kao ogranci Međunarodne olimpijske akademije, one u svom djelovanju slijede njene principe i preporuke. Sukladno tome glavno područje njihovih djelovanja je olimpijsko obrazovanje. Olimpijsko obrazovanje² namijenjeno je ponajprije mladima i može se sažeti u nekoliko zadataka: 1) razvijanje interesa za olimpijske igre kod mladih u duhu ideja i ideala olimpijskog pokreta, 2) učenje o obrazovnim i društvenim principima olimpijskog pokreta i njihova primjena u životu, 3) uvrštavanje olimpizma u nastavne planove i programe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u školama i na fakultetima, 4) objavljivanje edukativnog materijala o olimpizmu za učitelje, nastavnike i profesore u školama, 5) organizacija godišnjih seminara i radionica za studente sporta i tjelesne i zdravstvene kulture o olimpizmu (ne isključivo za njih), 6) promoviranje kulturoloških aspekata sporta organiziranjem godišnjih natjecanja i tematskih izložbi u slikarstvu, kiparstvu, filmskoj i videoumjetnosti, fotografiji, glazbi, književnosti..., 7) organizacija olimpijskih kampova za mlade, 8) organizacija godišnje proslave dana olimpizma... Međutim, obrazovati o olimpizmu moguće je i potrebno, na primjer, i sljedećim programima: organizacija seminara i radionica za sportske novinare o olimpizmu,

olimpijskoj ideji i olimpijskim vrijednostima, organizacija savjetovanja i okruglih stolova za razmjenu ideja i iskustava sportskih dužnosnika i sportskih administratora, publiciranje i distribucija edukativnog materijala o olimpizmu namijenjenog svim uzrastima i široj javnosti, osnivanje centra za istraživanje olimpizma, poticanje i stipendiranje istraživanja olimpizma u Hrvatskoj itd.

Hrvatska olimpijska akademija

Olimpizam kao svjetski pokret nikad se nije, niti se može zadovoljiti samo organiziranjem olimpijskih igara. Ideja olimpizma je plemenitija i uzvišenija, a ostvaruje se ponajprije, ako ne i isključivo, putem olimpijskog obrazovanja. Uloga naše nacionalne olimpijske akademije u ostvarivanju tih ideja na području Hrvatske vrlo je skromna. Iz dijela dokumenta pod nazivom Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog olimpijskog odbora za 2005. godinu koji se odnosi na Hrvatsku olimpijsku akademiju mogu se naslutiti njene aktivnosti. One su uglavnom ograničene na organiziranje tečajeva za osposobljavanje i stručno usavršavanje trenera.

1 Više o Međunarodnoj olimpijskoj akademiji svakako pogledati: <http://www.ioa.org.gr/>

2 Više informacija o “olimpijskom obrazovanju” njegovom značenju, filozofskom i ideološkom utemeljenju i primjeni u praksi preporučam materijal prof. dr. Norberta Müllera, trenutno vodećeg čovjeka za olimpijsko obrazovanje u Međunarodnom olimpijskom odboru, koje je dostupno na internetskoj stranici: <http://olympicstudies.uab.es/lectures/web/pdf/muller.pdf>.

Petoboj muza

Pokretač modernog olimpijskog pokreta barun Pierre de Coubertin doživljavao je olimpizam kao cjelinu koja obuhvaća treniranje ljudskog tijela i kultiviranje intelekta i duha, čija harmonija predstavlja dobro odgojenog i obrazovanog čovjeka. Povodeći se za tom idejom želio je stvoriti ozračje u kojem će športaši i umjetnici inspiraciju nalaziti jedni u drugima

■ Piše Zrinko Čustonja

Pierre de Coubertin

Na 4. olimpijskom kongresu koji je održan u Parizu 1906. godine, oko 60 umjetnika predložilo je Međunarodnom olimpijskom odboru uvođenje natjecanja u umjetnosti na olimpijskim igrama. Prijedlog je usvojen i na V. olimpijskim igrama 1912. godine u Stockholmu organizirano je prvo olimpijsko natjecanje u arhitekturi, kiparstvu, glazbi, slikarstvu i književnosti, kasnije nazvano *petoboj muza*. Sva djela u navedenim područjima bila su inspirirana športom i športovima, a najboljima su dodijeljene zlatne, srebrne i brončane olimpijske medalje.

Ideja o održavanju kulturnih i umjetničkih svečanosti u sklopu proslave olimpijskih igara ugrađena je u same temelj olimpijskog pokreta. Pokretač modernog olimpijskog pokreta barun Pierre de Coubertin doživljavao je olimpizam kao cjelinu koja obuhvaća treniranje ljudskog tijela i kultiviranje intelekta i duha, čija harmonija predstavlja dobro odgojenog i obrazovanog čovjeka. Povodeći se za tom idejom Coubertin je želio, baš kao i u antičko doba, stvoriti takvo ozračje u modernom društvu u kojem će športaši i umjetnici inspiraciju nalaziti jedni u drugima. Svoju težnju za uspostavljanjem čvrstih veza između športa i umjetnosti Coubertin je sazeo i u Olimpijskoj povelji ističući tri najvažnije sastavnice olimpijskog pokreta - šport, kulturu i obrazovanje.

Početnih pet kategorija olimpijskog natjecanja u umjetnosti kasnije je naraslo u podugačku listu kategorija i potkategorija. Promijenjen je i prethodni preduvjet da sva umjetnička djela moraju biti inspirirana športom, dopuštajući umjetnicima potrebnu širinu izražavanja.

Olimpijsko natjecanje u umjetnosti obilovalo je različitim problemima, prije svega u odnosu na definiranje pravila natjecanja. Tako se pravila mijenjaju od jednih olimpijskih igara do drugih, oviseći u najvećoj mjeri o samom organizatoru. Mnogo se raspravljalo i o neuniverzalnosti, odnosno lokalnom značaju natjecanja u umjetnosti, jer su na njemu sudjelovali gotovo isključivo umjetnici iz Europe i vrlo je malo natjecatelja s drugih kontinenata koji su uspjeli odnijeti koju medalju.

Kao neprelazan problem pojavilo se pitanje amaterizma. Naime, Međunarodni je olimpijski odbor insistirao na amaterizmu sudionika olimpijskih igara, odnosno niti jedan sudionik nije smio ni na koji način ostvariti zaradu baveći se športom, odnosno sudjelovanjem na olimpijskim igrama. Naći dovoljno kvalitetnog umjetnika, ili na primjer arhitekta koji ne živi od svoje umjetnosti bilo je gotovo nemoguće.

Posjećenost i zanimanje za olimpijska natjecanja u umjetnosti bili su vrlo mali. Osim na Olimpijskim igrama u Berlinu 1936. godine, kada je natjecanje u umjetnosti bilo promovirano i organizirano na spektakularan način, sva su ostala natjecanja bila zapravo marginalna i u umjetničkom smislu relativno nevažna. Ponajviše zbog navedenih problema, odustalo se od organizacije olimpijskog natjecanja u umjetnosti. Posljednje natjecanje organizirano je i olimpijske medalje najboljim umjetnicima dodijeljene su na Olimpijskim igrama u Londonu 1948. godine.

■ Umjetnost i olimpijske igre nakon 1948. godine

Nakon što se odlučilo prekinuti s olimpijskim natjecanjem u umjetnosti, olimpijske igre ipak nisu u potpunosti izgubile vezu s umjetnošću. Organizatori olimpijskih igara od 1956. godine organiziraju kulturni program u sklopu igara koji više nije bio natjecateljskog karaktera. Izložbe, različiti oblici pisane riječi, plesne grupe, baletne i dramske predstave, opere, nastupi glazbeni sastavi i različiti drugi oblici umjetničkog izražavanja postali su popratni dio olimpijskih igara.

Novi koncept kulturnog programa olimpijskih igara ponudile su Olimpijske igre u Barceloni 1992. godine. Organizatori tih igara odlučili su četverogodišnje razdoblje između Igara u Seoulu 1988. i Barcelone 1992. godine proglasiti tzv. Kulturnom olimpijadom ili četverogodišnjim razdobljem slavljenja olimpijskih igara organiziranjem različitih kulturnih događanja. Sličan je koncept primijenjen i u narednim olimpijadama.

■ Šport, umjetnost i estetika

Želeći približiti šport umjetnosti ili čak tražeći dublji smisao športa, neki su ljudi skloni pretencioznim tvrdnja-

ma da je i sam šport svojevrsan oblik umjetničkog izražavanja. Skloni su lijepo građena tijela športaša ili športašica proglašavati umjetnošću, a neki čak i športove ili discipline nazivaju umjetničkim. Šport nije umjetnost. Postoje športovi u kojima estetika igra važnu ulogu, poput gimnastike, skokova u vodu, sinkroniziranog plivanja, športskog plesa ili „umjetničkog“ klizanja. Estetski športovi također nisu umjetnost.

Dinamika igre, pokret športaša ili nastup klizačkog para na ledu može biti lijep i imati estetsku vrijednost. Međutim, sve što posjeduje osobinu lijepoga ili estetsku vrijednost nije nužno i umjetnost. Cilj športa je ostvariti što bolji rezultat odnosno pobijediti suparnika na način dopušten pravilima pojedinog športa. Nasuprot tome, na primjer, balet je oblik umjetničkog izražaja pokretima tijela koji šalje određene moralne, socijalne, političke ili emocionalne poruke, što je osobina umjetnosti. Estetski športovi, neovisno o tome koliko estetika igra ulogu u ostvarenju športskog rezultata, nemaju tu osobinu.

■ Šport i umjetnost u budućnosti

Pozvavši umjetnike na olimpijske igre, Pierre de Coubertin želio je spo-

jiti šport, umjetnost i druge moderne oblike kulturnog izričaja u jednu veliku i zajedničku svečanost koja je trebala svijetu prenijeti važne poruke koje, prema Coubertinu, olimpijski pokret ima za pojedinca i društvo u

cjelini. Mnogo je razloga zašto se u tome nije uspjelo. No, izgledi za koegzistenciju umjetnosti i športa na olimpijskim igrama nisu u potpunosti izgubljeni. Svečanosti otvaranja i zatvaranja olimpijskih igara mogućnost su za uvođenje elemenata kulture i umjetnosti. Športsko-kulturni forum Međunarodnog olimpijskog odbora i svjetski natjecaji u umjetničkim izražajima, koji se organiziraju uoči svakih olimpijskih igara, poticaji su daljnjim traženjima novih mogućnosti zajedničke suradnje športa i umjetnosti.

Literatura

1. Coubertin, de P. (1912). Ode au Sport. Stockholm.
2. Charles, G. (1924). Jeux olympiques. Pariz.
3. Dobrin, M. (1939). Umjetnost i olimpijske igre. Zagreb: Jugoslavenski olimpijski odbor.

Podrivanje smisla bavljenja športom

Doping je zlo i ni jedna nedosljednost ili propust u argumentiranju potrebe i nužnosti borbe protiv njega ne umanjuje tu činjenicu. No, s jednakim se žarom i entuzijazmom treba braniti i od drugih zala što se uvlače u svijet športa i podrivaju smisao bavljenja športom, a koja ponekad prešućujemo ili, još gore, ne primjećujemo

■ Piše Zrinko Čustonja

Moj stav vezan uz doping u športu, a usudio bih se reći i stav većine zaljubljenika u šport, prilično je jasan - doping u športu nije mjesto u športu i apsolutno ga treba zabraniti. Međutim, to nije argument da doping uistinu i treba zabraniti. To je samo izjava, moj osobni stav i ništa više.

Problem aktualnog trenutka borbe protiv dopinga u športu je u tome da se najčešće korišteni argumenti u borbi protiv njega danas relativno lako mogu opovrgnuti. Odnosno, što je još gore, ti argumenti teško mogu opravdati trenutne mehanizme borbe protiv dopinga.

■ Neprirodni "športashi"

U literaturi se često navode primjeri korištenja dopinga u športu i njegovih fatalnih učinaka još u 19. stoljeću. Čini se da je uporaba različitih stimulansa na počecima razvoja

olimpijskog pokreta bila prilično uobičajena, a neki autori čak tvrde da većina športasa na olimpijskim igrama prije I. svjetskog rata ne bi uspjela proći današnje dopinške kontrole. Međutim, antidopinška kampanja u športu pokrenuta je tek nakon tragične smrti pod utjecajem amfetamina danskog biciklista Knuda Enemarka Jensena na Olimpijskim igrama u Rimu 1960. godine.

Šezdesetih godina prošlog stoljeća Međunarodni olimpijski odbor krenuo je u borbu protiv korištenja dopinga u športu. Međunarodne športske federacije koje su tada podupirale MOO bile su izuzetak. Više od 20 godina MOO je bio gotovo usamljen u svojim nastupima protiv dopinga. Situacija se ozbiljnije promijenila tek krajem 80-ih i početkom 90-ih godina 20. stoljeća. Danas su međunarodne športske federacije koje ne podupiru i u praksi ne provode antidopinške mjere MOO-a zapravo izuzetak.

■ Zašto protiv dopinga?

Međutim, sa znanstvenog, ali, paradoksalno, još više etičkog stajališta, argumenti koji trebaju opravdati mjere antidopinške kampanje u športu često su nedosljedni, nedovoljno utemeljeni i lako oborivi. Evo primjera kako neki autori relativiziraju neke od učestalijih argumenata.

Doping je štetan za zdravlje! No, je li uistinu? Nema mnogo znanstvenih dokaza koji bi to nedvojbeno potvrdili. Istina, zabilježeni su i smrtni slučajevi uzrokovani uzimanjem steroida. Međutim, dr. R. Nicholson tvrdi: "Nakon više od 30 godina upotrebe steroida ne postoje uvjerljivi dokazi njihove značajnije štetnosti na zdravlje".

Jedan od problema u korištenju nedopuštenih stimulansa leži i u činjenici da ih je, dok god su zabranjeni, teško uzimati na siguran način i pod liječničkim nadzorom (pogreške u doziranju, itd.). Osim toga, čak i obični aspirin, ako se uzima na pogrešan način, može biti vrlo štetan. No, čak i da doping jest štetan, pa što onda? Mnogi su športovi vrlo opasni za zdravlje, a učestalost ozljeda, čak i teških, u nekim je športovima zastrašujuća. Ako doping i jest štetan, još nije jasno zašto bi se o njegovoj

štetnosti trebalo voditi više računa nego o drugim, još i većim izvorima opasnosti u nekim športovima, a koji se nerijetko čak i glorificiraju.

■ Nejednake mogućnost

Je li korištenje dopinga nepoštena prednost, varanje i izigravanje pravila koje podriva sam smisao športa kao natjecanja u kojem svi imaju jednaku šansu pod istim pravilima? Bez sumnje jest.

Međutim, nepoštena je prednost u športu i činjenica da su samo neke zemlje u stanju razvijati i uživati plodove športske znanosti. Nisu svim športašima jednako dostupni biomehanički i fiziološki laboratoriji niti mogu u svom treningu primjenjivati najnovija znanja i tehnologije.

Je li poštena prednost biti iz bogate zemlje ili obitelji koja može pružiti odgovarajuću financijsku i socijalnu podršku mladom športašu koji je možda i manje talentiran od nekog drugog, čija obitelj ili šira zajednica to ne mogu?

Prema pravilima Svjetske atletске federacije, korištenje „zeca“ u atletskim je utrkama zabranjeno. No, je li itko ikada diskvalificiran kada je, na primjer, u svrhu rušenja nekog rekorda radi njegovog komercijalnog iskorištavanja ili podizanja popularnosti čak i novčano stimuliran da bude „zec“ u utrci?

Je li poštena prednost imati naklonost sudaca zato što je neka ekipa domaćin ili zato što dolazi iz jedne zemlje, a ne druge ili zato što je predsjednik kluba ili saveza jedna osoba, a ne neka druga?

Na Olimpijskim igrama u Los Angelesu 1984. godine liječnici reprezentacija Švicarske i SAD-a podnijeli su medicinsku dokumentaciju prema kojoj svi članovi i jedne i druge reprezentacije u modernom petoboju koriste betablokatore (zabranjeno sredstvo) iz medicinskih razloga. Malo je vjerojatno da su moderni petbojci skloni bolestima srca baš u toj mjeri.

Činjenica je da živimo u vremenu kada se neke vrijednosti športa zaboravljaju pod pritiskom ostvarivanja rezultata ili puke zarade. Zašto se onda doping tretira kao nepoštena prednost?

Amerikanac Floyd Landis - prvi biciklist u 105 godišnjoj povijesti Tour de Francea kojem je oduzet naslov zbog dopinga

■ Krajnji ishod

Nije cilj ni na jedan način zagovarati upotrebu nedopuštenih sredstava u športu. Međutim treba i upozoriti na mnoge nedosljednosti u današnjem športu o kojima se relativno malo govori. Čak i cijela priča o dopingu u športu i borbi protiv dopinga koju potiče MOO baca u sjenu mnoge važne probleme modernog olimpizma koje se s vremenom zaboravlja ili se o njima samo sporadično govori.

Doping je zlo i ni jedna nedosljednost ili propust u argumentiranju

potrebe i nužnosti borbe protiv njega ne umanjuje tu činjenicu. Međutim, potrebno je s jednakim žarom i entuzijazmom braniti se i od drugih zala što se uvlače u svijet športa i podrivaju smisao bavljenja športom, a koja ponekad prešućujemo ili, još gore, ne primjećujemo.

Pokušajmo zamisliti kako bi izgledao šport kada bismo željeli biti krajnje iskreni, neselektivni i dosljedni u primjeni argumenata koje koristimo osporavajući doping u športu na šport u cjelini.